

Dějiny se rozhodují dnes [1968]

Za dva měsíce vzpomene-li veřejně, tedy alespoň v soukromí vzniku samostatného československého státu i osob jeho zakladatelů. Z obav před nebezpečným německým sousedem se tehdy nový stát opřel o západní demokracie, především o velmoci Francii a Anglii. Tito první spojenci však v napjatých chvílích zradili své závazky. Stali jsme se obětí hitlerovského Německa. Po válce, v níž bylo Německo poraženo, se naši politici vůdcové logicky pokusili opřít o bezpečnost státu o spojení se Sovětským svazem. Toto spojení mělo být založeno především na programu socialistické přestavby společnosti. Ve skutečnosti nás uvrhlo do katastrofálního mravního úpadku, protože rozvrátilo lidskou důstojnost a odpovědnou svobodu; náš život byl korumpován lží a násilím. Současná okupace vrhá ostré světlo na události z konce poslední světové války, které jsme chápali jako osvobození našich národů. Začínáme chápat, že nás může potkat osud Maďarska, snad i Lotyšska, Litvy a Estonska; celé vrstvy našich národů mohou být likvidovány. Zatím jen cítíme temné chvění půdy pod nohama. Katastrofa však může přijít každým okamžikem.

Uvědomujeme si, že lži nabývají tak bezostyšných forem, že se stává zbytečným s nimi polemizovat. Přepadení našeho státu našimi nedávnými spojenci a přáteli není ovocem nedorozumění a omylu, který by bylo možno vysvětlit. I když jsme hluboce otřeseni, dívejme se na skutečnost otevřenými očima; nenamlouvejme si, že je naše situace lepší, než je. Své naděje nemůžeme především spojovat s žádnou materiální pomocí zvenčí; jakákoli taková pomoc by nutně vedla k světové katastrofě a nebo by zůstala neúčinným gestem. Sami bojovat také nemůžeme, alespoň nikoli účinně. Sovětský svaz nelze dnes k ničemu donutit. Stojíme sami; nikdo za nás nemůže nic udělat – může nám poskytnout nanejvýš jen morální podporu. Ale v čem nás může kdokoli podpořit? Co vůbec můžeme učiniti my sami? Co máme, co musíme dělat?

Především je nutno, abychom rozpoznali své vlastní chyby a svou vinu na současné situaci. Samospravedlivé rozhořčení nás přivede do záhuby. Najdeme-li své minulé viny, najdeme cestu k těm, kteří se na nás dnes provinují. Základem řešení komplikované situace je solidarita s těmi, kdo nás jako prostí vojáci obsadili a zejména solidarita s nesčetnými národy a skupinami, které jsou dnes v podobné nebo dokonce horší situaci než my. Sovětská vláda i stranické vedení zradily všechny vlastní závazky i ideály; nedovedou chápat současné události jinak, než jako neodčinitelný rozpad komunistických a socialistických sil jako jednotné fronty. Starý socialismus je definitivně mrtev; nad jeho troskami se tyčí už pouze velkomocenské mašinerie. Je nutno najít společnou řeč se všemi lidmi, které tato mašinerie zotročuje. Musíme najít způsob, jak promluvit k lidem, kteří jsou ve stejné situaci, v jaké jsme byli nedávno my a v jaké jsme se v jiné shodě okolností mohli dokonce i dnes ocitnout. Máme odpovědnost, která nás zavazuje. Pokusme se plně si uvědomit, že vlastně nejsme sami, že je mnoho těch, jejichž osud je stejný anebo i horší než náš.

Pochopme svou dnešní situaci jako výzvu pro sebe; pokusme se této výzvě porozumět, vyjádřit ji a oslovit všechny lidi na celém světě. Světové dějiny nikdy nebyly a ani dnes nejsou předem dány rozložením mocenských bloků. Vidíme z vlastní zkušenosti, že je možno okupovat celou zemi a nezломit její obyvatele; známe mohutné příklady i v našich národních dějin. Zatím nedošlo k nejhoršímu; nevíme, zda se podaří zabránit nejtěžší katastrofě. Ale ani nejkrutější teror nemůže rozhodnout definitivně, jaká bude budoucnost. Naše individuální osudy mohou skončit tragicky, ale nemusejí být proto zbaveny smyslu. Nejednou v dějinách byla smrt nikoli koncem, ale počátkem. Nemysleme v první řadě na sebe, ale na druhé. Dějiny se rozhodují dnes, rozhoduje se o nich také a zejména u nás, budoucnost všech je také a především v našich rukou. Budou-li nám všichni ubozí a zlomení celého světa tak drazí, že pro ně zapomeneme na sebe, najdeme snad cestu z tohoto uzavřeného, zabarikádovaného a zbedněného světa do budoucnosti; ne zadní vrátka pro sebe, ale cestu pro všechny, kteří nepostavili svou naději na tancích, bombardérech a raketách.